

Kommunstyrelsen
Béatrice Öman

Justitiedepartementet

Yttrande över remissen Migrations- och asylpakten

Beskrivning av ärendet

Bodens kommun har tagit del av remissen av Justitiedepartementets promemoria Migrations- och asylpakten (Ds 2025:30), volym 1 och 2.

EU:s migrations- och asylpakt är ett omfattande regelverk som antogs 2024. Det syftar till att skapa ett gemensamt system för asyl och migration inom EU. Regelverket bygger på fyra huvudsakliga områden: säkra yttre gränser, snabba och effektiva förfaranden, solidaritet och ansvarsfördelning mellan medlemsstater samt ett fördjupat samarbete med länder utanför EU. Pakten trädde i kraft den 11 juni 2024 och börjar tillämpas fullt ut efter en övergångsperiod på två år.

I promemorian lämnas förslag om anpassning av svensk rätt utifrån följande förordningar:

- Asylprocedurförordningen.
- Skyddsgrundsförordningen.
- Screeningförordningen.
- Förordningen om ändringar för enhetlighet i samband med screening.
- Eurodacförordningen.
- Asyl- och migrationshanteringsförordningen.
- Förordningen om återvändandegränsförfarande.
- Vidarebosättningsförordningen.
- Krishanteringsförordningen.

Vidare lämnas förslag till genomförande av det nya omarbetade mottagandedirektivet.

Syftet med de lämnade förslagen är att möjliggöra en effektiv och rättssäker tillämpning av de aktuella rättsakterna samtidigt som ett ansvarsfullt och restriktivt regelverk säkerställs i enlighet med den miniminivå som följer av EU-rätten.

I promemorians konsekvensbeskrivning anges att kommunerna berörs indirekt av flera av förslagen inom migrations- och asylpakten, särskilt genom ändringarna i skyddsgrundsförordningen och mottagandedirektivet.

Utredningen gör den sammantagna bedömningen att förslagen inte innebär några nya obligatoriska åtaganden för kommunerna och bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Reglering enligt finansieringsprincipen är därför inte aktuell.

Sammanfattande synpunkter

Bodens kommun instämmer inte i utredningens slutsats att förslagen inte medför några ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Detta utvecklas längre fram i yttrandet. Alla förslag som innebär ett utökat ansvar eller en ambitionshöjning måste följas av en statlig finansiering.

Vi ser också att ansvarsfördelning mellan stat och kommun är otydlig på flera områden bland annat gällande sociala insatser under screeningförfarandet. Det finns även otydligheter gällande den ekonomiska kompensationen för detta.

Vi saknar en sammanhållen analys av konsekvenser för de kommuner som redan har mottagande- och återvändandecenter och som även blir platser för screening och gränsförfarande.

Vi vill också påtala att remisstiden varit orimligt kort i förhållande till promemorians omfattning och komplexitet.

Screeningförordningen (avsnitt 7)

Screening omfattar samtliga tredjelandsmedborgare som påträffas i samband med att de korsar yttre gräns eller inne på en medlemsstats territorium, men inte har uppfyllt inresevillkoren, oavsett om de söker internationellt skydd eller inte.

Syftet med screeningen är att kontrollera personerna och inhämta tillgänglig information om dem så att behörig myndighet sedan kan göra prövning av asylrätt eller återvändande.

Screening ska slutföras inom sju eller tre dagar.

Screeningen omfattar en hälsokontroll, en sårbarhetkontroll, identifiering eller verifiering av identitet, registrering av biometriska uppgifter och en säkerhetskontroll.

Promemorian föreslår att screening ska genomföras vid särskilda enheter och platser. Det framgår dock inte hur dessa platser ska förhålla sig till nuvarande system med ankomst- och mottagandekommuner. Vi bedömer att de kommuner som blir platser för screening kommer att få ett omfattande ansvar för mottagande, service och akut stöd. Promemorian saknar en utförligare analys av konsekvenser för dessa kommuners kärnverksamhet och ekonomi med anledning av detta.

Det är oklart vilken myndighet som ansvarar för sociala insatser som t ex stöd till sårbara grupper, boende, måltider, vårdbehov och materiella insatser under screeningförfarandet. Om det ska vara ett kommunalt ansvar så saknas ersättningssystem för detta.

Konsekvenserna av ovanstående behöver analyseras, regleras och finansieras.

Anpassning av svensk rätt till asylprocedurförordningens bestämmelser om företrädare för barn (avsnitt 15.3.2)

Asylprocedurförordningen innehåller särskilda garantier för ensamkommande barn, bl a att de ska företrädas och bistås på ett sådant sätt att de kan nyttja sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter i enlighet med migrations- och asylpakten. I förordningen anges även vilka krav som ställs på företrädaren.

Utredningen anser att det nationella systemet med god man för ensamkommande barn bör vara utgångspunkten för övervägandena i förhållande till förordningens bestämmelser. Reglerna för god man för ensamkommande barn ska därför, i tillämpliga delar, gälla även för företrädare eller tillfälliga företrädare som utses enligt asylprocedurförordningen.

I utredningens förslag till ändringar i lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn saknas en tydlig bestämmelse om att överförmyndaren också ska förordna tillfälliga ställföreträdare och ställföreträdare enligt asylprocedurförordningen. Detta är särskilt viktigt med tanke på att det i utredningen görs en åtskillnad mellan god man och ställföreträdare respektive tillfällig ställföreträdare.

I utredningen föreslås att en socialjour ska kunna förordna företrädare för ensamkommande barn. Detta är inte förenligt med svensk lag eftersom det endast är överförmyndaren som kan fatta beslut om godmanskap. Socialjouren saknar mandat och utbildning för sådana beslut.

Socialtjänsten utreder ensamkommande barns behov av stöd och skydd och ansvarar för boendeplacering och andra insatser. Socialtjänsten kan, vid behov, anmäla behov av god man för ensamkommande barn hos överförmyndaren som då sedan fattar beslut i enlighet med lagen (2005:249) om god man för ensamkommande barn.

På sid 1008 i promemorian anges att frågan om att kommunens socialjour ska fullgöra uppgifter inom ramen för screeningprocessen är en fråga av praktisk natur och inte en anpassning av svensk rätt till förordningen. Vi instämmer inte i detta. Det behövs författningsstöd om socialnämnden ska få en ny uppgift att utse företrädare för ensamkommande barn i delar av migrationsprocessen. En sådan förändring kräver ytterligare utredning. Detta skulle även innebära en ny uppgift som då också kräver statlig finansiering.

Det är oklart vad som menas med företrädare under screeningprocessen

Redan idag finns det krav på att en god man ska utses skyndsamt. Bestämmelserna om screening innebär att ställföreträdare behöver utses med mycket kort tidsfrist. Vi anser att det inte är utrett i tillräcklig omfattning vilka möjligheter kommunerna faktiskt har att utse företrädare inom den korta tid som krävs enligt screeningförordningen.

Uppdraget som god man för ensamkommande barn är ett ideellt uppdrag som bygger på att lekmän åtar sig uppdraget på sin fritid mot ett mindre arvode. De förväntas inte ha någon expertkunskap i frågor om uppehållstillstånd eller andra utlänningsrättsliga frågor. De kompetenskrav som ställs

på företrädare enligt asylprocedurförordningen är högre än för de lekmän som förordnas som god man för ensamkommande barn enligt nuvarande bestämmelser.

Det är redan idag svårt att rekrytera lämpliga personer som god man. Vi ser en risk att kompetenskraven för ställföreträdare enligt bl a asylprocedurförordningen kan komma att innebära att lekmännen kan behöva ersättas av jurister. Detta skulle försvåra rekryteringsmöjligheterna ytterligare. Det skulle dessutom vara kostnadsdrivande då dagens arvoden för gode män inte kommer att vara tillräckliga.

Överförmyndaren har idag ett utbildningsansvar enligt 19 kap 18 § föräldrabalken. Det kommer att krävas omfattande utbildningsinsatser av såväl överförmyndarverksamheten som företrädare/gode männen för att bygga upp den juridiska kompetens som krävs av asylprocedurförordningen m fl rättsakter.

Vi anser att det inte är tillräckligt klargjort hur kraven på företrädare för ensamkommande barn ska genomförs i praktiken i förhållande till dagens system med gode män. Det finns fortfarande många oklarheter som inte får lämnas öppna för tolkning. Det behöver även analyseras vilka effekterna av detta blir, såväl verksamhetsmässiga som ekonomiska, för de kommuner som kommer att vara platser för screeningverksamhet.

Konsekvenser för kommuner (avsnitt 18.7.1)

Utredningen gör den sammantagna bedömningen att förslagen inte innebär några nya obligatoriska åtaganden för kommunerna och därför inte medför några ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Reglering enligt finansieringsprincipen anses därför inte vara aktuell.

Bodens kommun delar inte denna bedömning. Flera av förslagen innebär både en ambitionshöjning och ett utökat ansvar som får betydande konsekvenser både vad gäller verksamhet och ekonomi i synnerhet för de kommuner som blir platser för screening.

I promemorian anges till exempel att: "Mottagandedirektivets krav på särskilda skyddsåtgärder för barn och andra sårbara grupper innebär att kommunerna får ett **ökat** ansvar för att tillhandahålla kvalificerat stöd inom mottagandet. En särskild konsekvens är behovet av en skyndsam process för utseende av samt fler och bättre utbildade gode män för ensamkommande barn. Kommunerna behöver säkerställa att gode män har tillräcklig kompetens om asylprocessen, barns rättigheter och de nya regelverk som följer av EU:s migrations- och asylpakt. Detta kan kräva utvecklade utbildningsinsatser, tydligare rutiner för tillsyn samt förstärkt samverkan med Migrationsverket och regionerna för att säkerställa en rättssäker och sammanhållen hantering av barnens behov."

Förslagen gällande företrädare för ensamkommande barn innebär både en ambitionshöjning och ett utökat ansvar för kommunerna. Detta kommer att bli särskilt påtagligt för de kommuner som utses till screeningsplatser.

Alla förslag som innebär en höjd ambitionsnivå och utökat ansvar för kommunerna måste åtföljas av en statlig finansiering. Eftersom staten har det ekonomiska ansvaret för målgruppen förutsätter vi att kommunerna får full kostnadstäckning för detta. Detta måste analyseras vidare och regleras.

Det finns flera förslag i promemorian som inte beskrivs i avsnitt 18.7.1 Konsekvenser för kommuner, men som påverkar kommuners verksamhet och ekonomi. Förslagen kan bland annat leda till att vissa grupper kommer att vistas längre tid i mottagningssystemet innan beslut fattas vilket kan fördröja språkinläring, inträde på arbetsmarknaden och social delaktighet. Även brottsligheten kan påverkas av de nya reglerna. Miljön för asylsökande i mottagningscenter är inte optimal och skapar ohälsa. Vi ser redan idag en ökning av orosanmälningar med anledning av miljön i mottagandecenter och återvändandecenter. Om många personer tvingas leva länge i osäkerhet utan rätt till arbete eller etableringsinsatser kan det i vissa fall bidra till småskalig kriminalitet och social oro. Detta kan komma att medföra ekonomiska konsekvenser utifrån kommunernas yttersta ansvar för att enskilda får de insatser som de behöver enligt socialtjänstlagen (2025:400). Fördröjd etablering kan även medföra ekonomiska konsekvenser för kommuner där nyanlända ska tas emot för bosättning efter beviljat uppehållstillstånd.

Det finns även otydligheter gällande ansvarsförhållanden för sociala insatser under screeningförfarandet. Om kommunerna ska åläggas ansvar för sociala insatser under screeningförfarandet så finns inget förslag om ersättnings-system för detta. Vi förutsätter att kommunerna får ersättning för detta.

Denna handling har signerats digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Béatrice Öman
Kommunstyrelsens ordförande

Undertecknat av följande personer

BEATRICE ÖMAN

Datum: 2026-01-07 13:22:52

Underskriftstjänst: **Ciceron SendSign**

© twoday

Dokumentet är signerat av Ciceron DoÄ

Organisation

Organisation: Bodens kommun

Organisationsnr: 212000-2767

E-post: kommunen@boden.se

Hemsida: www.boden.se